

Obdiv k tvořivosti mládí

„Být mladým je jednou z prvních záhad. Jak prožívat mládí ve světě, který ztuhl, stává se starým?“ čteme v projevu Rudolfa Steinera. „Je to otázka, která žije v citech mladých lidí současnosti“. Protože se mládí stalo takovou záhadou, je možné se pokusit o nalezení řešení pouze „ve vlastní duchovní disciplíně. V této disciplíně (konkrétně ve waldorfské pedagogice) se nebude hovořit planými frázemi o mládí, ale bude se v ní hledat světlo, které je musí ozářit, aby *samo v sobě* mohli vnímat lidství.“

Tyto stále aktuální myšlenky jsem si připomenula po návratu z Waldorfského lycea na Opatově v Praze, kde jsem se zúčastnila prezentací tzv. ročníkovek, tedy ročníkových prací studentů 3. ročníku. Ty na jaře roku 2013 trvaly po dva dubnové dny, úspěšným organizátorem celého průběhu byl učitel Tomáš Chvátal.

Můj úžas, dokonce obdiv vzbudila nejen pestrost zvolených témat, ale především snaha studentů o jejich osobité zpracování. Obdiv byl o to větší, když jsem si uvědomila, jaké hodnoty v mladých lidech probouzí waldorfská pedagogika, a to právě v současné době, kdy je mládež ohrožena spoustou vtíravě se nabízejících lákadel a pokušení. Toto ohrožení dokládá nedávný výzkum Českého zdravotnického fóra, v němž se zjistilo, jak vysoká je u mládeže míra užívání léků, např. na úzkosti, alergii, hubnutí apod. Výzkumem se dále zjistilo, že třetina sledovaných žáků vysedává až čtyři hodiny denně u televize a každý desátý i více než pět hodin, že ve věku 13 -14 let mladí lidé v počtu 15 % pijí kolové a jiné energetické nápoje, nevyjímaje alkohol. Mobil používá už v deseti letech 65 % dívek a 40 % chlapců, s přibývajícím věkem jejich počet roste. Jde o první výzkum tohoto druhu, proto není k dispozici srovnání s minulostí. I tak je to otřesný doklad důsledků onoho „ztuhlého“ světa, v němž mládež dnes žije.

Sama jsem původním povoláním učitelka, určitou dobu sociální pracovnice, později socioložka zaměřená na hodnoty mládeže. Proto není divu, že s myšlenkou na budoucnost byla pro mě možnost sledovat výsledky tvořivé práce studentů waldorfského lycea nečekaně velkým povzbuzením a nadějí.

Bylo prezentováno celkem 26 ročníkových prací. Témata pokrývala pestrou paletu lidských činností a oborů, jako například vzdělávání, terapie, sociální práce, umění (zejména literatura), ekologie, sport, management, způsob života, zkušenosti ze zahraničí aj. Všechny práce začínaly teoretickou částí, pokračovaly praktickým zpracováním tématu a vyústily do vlastní umělecké tvorby.

Sama jsem byla přítomna u čtrnácti sdělení a pro jejich vesměs vysokou úroveň jen stěží mohu rozhodnout, které mě nejvíce zaujalo.

Zmíním se proto jen o několika z vyslechnutých prací. Zaujala mě například práce o včelách a včelařství Katariny Struňákové. Sledování jejich bohatých znalostí o životě včel ve mně vzbudilo dojem, že snad jsem přítomna na vědecké konferenci, kde se sama mám čemu naučit, abych pak dokázala odpovědět na spoustu sofistikovaných otázek originální hry vytvořené na závěr. Nakonec jsem si se zájmem mohla prohlédnout ze slámy ztvárněný tradiční úl.

Silně mě oslovila práce Jiřiny Krásové inspirovaná básní Adam a Eva spisovatele Karla Šiktance. Okouzila mě nejen procítěná recitace veršů, ale zejména vyústění tématu ve výtvarném díle svědčícím o výrazném uměleckém talentu autorky.

Neskrývanou úctu před ekologickou angažovaností a morální vyspělostí ve vztahu ke zvířatům jsem pocítila při vyslechnutí práce Terezy Uhlířové Není vejce jako vejce. Netušila jsem, jak kruté jsou podmínky chovu slepic v existujících kolektivních chovech, což autorka zjistila ve svém výzkumu. Na základě analýzy současného stavu nabídla několik námětů na zlepšení jejich životních podmínek.

Zaujaly mě rovněž zajímavé práce tří mužských zástupců, vyznačující se svou praktičností. Vojtěch Bor prokázal vůli shodit v posilovně během roku 20 kg, což ilustroval nejen videonahrávkou, ale dokonce již poměrně zeštíhlenou postavou. Tomáš Jozefík zase převedl rukodělnou zručnost při výrobě elektrické kytary a také svůj hudební talent, když na závěr na vyrobenou kytaru zahrál. Petr Kolman pak pohovořil o lukostřelbě v historii a také ve sportu. Praktickou ukázkou lukostřelby na závěr předvedl na zahradě školy.

Etickou vyspělost, citovou hloubku a obětavost zase prokázaly studentky Ágnes Moravcsíková a Klára Kuželková. První pracovala v rámci své práce s několika lidmi s Downovým syndromem a druhá s dívkou Anežkou – podle níž se práce jmenovala-, která prodělala dětskou mozkovou obrnu. Obě studentky se svěřily, jak se prací s postiženými dívkami změnil jejich pohled na hodnotu života vlastního i obecně lidského. Obě tyto práce mě hluboce dojaly a přesvědčily mě, jak waldorfská pedagogiky v mladých lidech probouzí pravé lidství.

Zajímavým tématem se zabývala také Klára Michoňková v práci Komunitní životy s popisem způsobu života v několika zcela odlišných alternativních společenstvích, které navštívila v cizině. Měla jsem možnost jí v osobní konzultaci poskytnout další informace a materiály zejména z Fidhornské nadace ve Skotsku, kterou jsem sama několikrát navštívila.

Svoje sdělení zakončím opět slovy Rudolfa Steinera, z jehož myšlenek čerpá i prostředí lycea, v němž naši studenti vyrůstají: „Dnešní mládí nevědomě touží po světonázoru, který umožní vnést teplo do životního povolání. Chce vidět povolání vyrůstat z lidskosti a ne sledovat, jak je lidství zabíjeno.“

---

doc. PhDr. Miluše Kubíčková csc. je absolventkou Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, specializuje se na sociologii a pedagogiku. Je čestnou předsedkyní sdružení „Zdravý životní styl“. Nyní aktivně studuje, publikuje a je činná jako přenášející.

Dodatek k tématu:

PhDr. Tomáš Chvátal, PhD.

O ročníkových pracích

Ročníkové práce jsou na Waldorfském lyceu velmi důležitou součástí dění ve třetím ročníku – dvanácté třídě. Jejich cílem je, aby se studenti dlouhodobě a do hloubky zabývali zvoleným tématem a dovedli svou práci ke zdárnému výsledku.

Ti z našich studentů, kteří navštěvovali waldorfskou základní školu, již obvykle v osmé třídě jednu ročníkovou práci dělali, nyní jde ale o to, propracovat nové téma novými schopnostmi, které mladý člověk svým vývojem a studiem na střední škole nabyt.

Při výběru tématu je pro nás důležité, aby studenti opravdu volili ze svého zájmu a nenechali se příliš svázat tím, aby práce byla z oboru, který budou chtít studovat na vysoké škole. Na to přichází čas až o rok později, při odborných maturitních pracích ve čtvrtém ročníku. Nyní nám jde hlavně o to, aby to bylo téma, které je nějakým způsobem vnitřně oslovuje.

Studenti zpracovávají zvolené téma jak po stránce teoretické, tak i praktické a umělecké. Toto trojí členění napomáhá k uvědomění, že nestačí si o věcech jen zjišťovat abstraktní poznatky, že je třeba se danou oblastí zabývat i prakticky. A že umělecké vyjádření je také důležitou branou k pochopení věcí.

Proces tvorby „ročníkovek“ začínáme již v červnu předchozího školního roku, kdy si studenti vybírají téma, kterým se budou zabývat. Zároveň si volí i vedoucího práce z řad našich pedagogů – ten je pak celým procesem provází a radí jim, jak postupovat dál. Díky poměrně brzkému termínu zadávání prací má možnost téma přes prázdniny zrát, aktivnější studenti si již začínají shánět literaturu či pracovat na praktické části.

V září začíná intenzivnější práce: studenti se scházejí se svými vedoucími, konzultují, zjišťují si informace. V hodinách českého jazyka se probírá odborný styl a náležitosti psaní odborných prací. V informatice se opakují zásady grafické úpravy textu. V několika fázích mají studenti za úkol odevzdat stále více dopracovaný text práce. I když se ale jako vyučující snažíme studenty takto rozličně podpořit, hlavní zodpovědnost za úspěšný postup práce leží na nich.

V únoru studenti odevzdávají definitivní výtisk své práce. S takto uzavřenou kapitolou a čistou hlavou pak odcházejí na dvoutýdenní sociální praktikum. Mezitím vedoucí a oponent pročtou odevzdanou práci a napíší podrobný posudek. Po návratu z praktika se koná reflektivní pohovor ve třech: student je seznámen s oběma posudky, pro všechny je to zároveň možnost se ohlédnout za celým procesem tvorby a spolupráce a říci si, co se podařilo i co se ukázalo za slabiny.

Vrcholem celé práce je pak dubnová slavnostní veřejná prezentace, kterou tak poutavě popsala paní Kubíčková.

Proces tvorby ročníkových prací vyžaduje od učitelů mnoho hodin na koordinaci i na vedení jednotlivých prací. Jsme proto moc rádi, že tato naše aktivita je nyní po dva roky finančně podpořena z projektu Evropského sociálního fondu.

A co na tvorbu ročníkových prací říkají sami studenti? Jejich reflexe jsou samozřejmě individuální, přesto se ale některé zkušenosti objevují opakovaně. Často celý proces přináší poznání, že pro dotyčného není lehké si věc dostatečně naplánovat – a rozhodnutí s tím do budoucna něco dělat. Pozitivně je vnímána možnost setkat se se zajímavým tématem, případně se zajímavými lidmi a něco

konkrétního s nimi vytvářet. A hlavně: studenti často zmiňují, že „ročníkovky“ jim daly zážitek toho, jaké to je dotáhnout věc až do konce. A také ji prezentovat, umět srozumitelně předat ostatním, vzbudit jejich zájem. To všechno jsou zkušenosti, které podle našeho názoru mohou studentům mnoho dát i pro jejich další život.

PhDr. Tomáš Chvátal, PhD. učí od roku 2009 na pražském Waldorfském lyceu dějepis a německý jazyk, je třídním učitelem budoucího prvního ročníku.